

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1976/42

Karar Sayısı:1977/46

Karar Günü:19/4/1977

Resmi Gazete tarih/sayı:1.7.1977/15983

İtiraz yoluna başvuran : İstanbul 10. İş Mahkemesi.

İtirazın konusu: "1475 sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26. Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25. Maddesinin Yedinci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında" 4/7/1975 günlü 1927 sayılı Kanunun 8. maddesinde yer alan "Bu Kanunun 1. maddesi 1/2/1977 tarihinden geçerli olmak üzere..." biçimindeki hükmün iptali istenmiştir.

I. OLAY:

Davacı, davalı tasfiye halindeki ticaret ortaklığında daha önce iş sözleşmesi ile çalışmakta iken 29/4/1974 gününde işine son verilmiştir. O gün yürürlükte bulunan hükümlere göre her hizmet yılı için onbeş günlük ücret üzerinden hesaplanan kıdem tazminatı kendisine ödenmiştir. Ancak sonradan çıkan 4/7/1975 günlü 1927 sayılı Kanun, kıdem tazminatının onbeş günlük değil, bir aylık ücret üzerinden hesaplanmasını öngörmüş ve bu hükmün 1/2/1974 den başlayarak uygulanacağını kabul etmiştir. Bu durumda davacının işten ayrıldığı günden geçerli olmak üzere uygulanması zorunlu hale gelen 1927 sayılı Yasa hükmü uyarınca, daha önce davacıya ödenen kıdem tazminatının iki katı ödenmesi gerekmektedir. Davacı ödenmeyen kıdem tazminatı farkı 49.266 liranın davalıdan alınmasını istemiştir. Davalı, kıdem tazminatı hesabının nasıl yapılacağını gösteren değişik hükmün yürürlüğünü daha önceki tarihlere götüren ve 1927 sayılı Yasanın 8. maddesinde yer alan kuralın Anayasa'ya aykırılığını öne sürmüş, bu savın ciddî olduğu kanısına varan mahkeme, sözü geçen hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III. METİNLER:

1- 4/7/1975 günlü, 1927 sayılı "1475 sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin ikinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 inci Maddesinin Yedinci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun" un 8. maddesi şöyledir :

Madde 8- Bu kanun (un 1. maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri) yayımı tarihinden yürürlüğe girer.

(İtiraz konusu hüküm, bu maddenin "Bu Kanunun l inci maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere..." biçimindeki bölümüdür.)

2- 1927 sayılı Kanunun 1. maddesi 25/8/1971 günlü 1475 sayılı İş Kanununun 14. maddesinin değiştirmiştir. Maddenin değişik şekli şöyledir:

Madde 14- Bu kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin:

1 .- İşveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2.- İşçi tarafından bu Kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3.- Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyla,

4.- Bağlı buldukları, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malûllük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyla;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır."

(Maddenin bundan sonraki bölümü itirazın konusu ile ilgili bulunmadığından aynen alınmasına gerek görülmemiştir.)

3- İtiraz yoluna başvuran Mahkemece Anayasa'nın aşağıda belirtilen maddeleri hükümlerine dayanılmaktadır .

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 40- Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri, ancak kamu yararı amacıyla sınırlayabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

Madde 85- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler, çalışmalarını, kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütürler.

İçtüzük hükümleri, siyasî parti gruplarının, Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasî parti grupları, en az on üyeden meydana gelir.

Meclisler kendi kolluk işlerini Başkanları eliyle düzenler ve yürütürler.

Madde 129- İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanır. Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir.

Devlet Plânlama Teşkilâtının kuruluş ve görevleri, plânın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve plânın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel kanunla düzenlenir.

4- İtiraza dayanak yapılan 16/10/1962 günlü, 77 sayılı "Uzun Vadeli Plânın Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun" un 3. maddesinin 3 sayılı bendinin birinci fıkrası hükmü şöyledir:

"Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Plân Komisyonları, diğer komisyonların rapor ve metinlerinde yürürlükteki uzun vadeli plâna aykırı buldukları hususları belirtir ve metni uzun vadeli plana uygun şekle sokarlar. Bu takdirde, Genel Kuruldaki görüşmelerde esas, plân komisyonunun raporudur. Ancak, Anayasa'nın 92 nci maddesi gereğince Karma Komisyon Kurulması gereken hallerde, Genel Kurul görüşmelerine esas, Karma Komisyonun Raporudur."

5- İtiraza dayanak yapılan Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünün 19. maddesi şöyledir:

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

Plân Komisyonu:

Madde 19- Başkanlık uzun vadeli plânla ilgili gördüğü tasarı ve teklifleri en son olarak Plân Komisyonuna havale eder. Kanun tasarı ve teklifleri Hükümetin veya Genel Kurulun lüzum göstermesi halinde de, en son olarak bu komisyona havale olunur.

Plân komisyonu, bundan başka, Kamu harcama veya gelirlerinde artış veya azalış gerektiren kanun tasarı ve tekliflerini veyahut sadece belli maddeleri bu niteliği taşıyan tasarı ve tekliflerin söz konusu maddelerini inceler.

Vergi ve resimlerle ilgili kanun tasarı ve teklifleri, Vakıflarla ilgili kanun tasarı ve teklifleri ve malî işlerle ilgili kanun tasarı ve teklifleri de bu komisyonda incelenir.

Bu komisyon ayrıca, kesin hesap kanun tasarılarını inceler ve Sayıştay tarafından yürürlükteki kanunlar gereğince verilen raporları görüşür ve bu raporlardaki mütalâalar hakkında bir rapor düzenleyerek Genel Kurula sunar. Bu raporlar Genel Kurulda sadece genel görüşme konusu olur.

Plân komisyonu, diğer kanunların rapor ve metinlerinde yürürlükteki uzun vadeli plâna aykırı bulduğu hususları belirtir ve metni uzun vadeli plâna uygun şekilde sokar. Bu takdirde. Genel Kuruldaki görüşmelerde esas, Plân Komisyonunun raporudur.

IV. İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesinin 15/10/1976 gününde Kani Vrana, Şevket Müftügil, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lutfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmaları ile içtüzüğün 15. maddesi uyarınca yaptığı toplantıda : "Dosyanın eksikliği olmadığından işin esasının incelenmesine" oybirliğiyle karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, İstanbul 10. iş Mahkemesinin Anayasa Mahkemesine başvurulmasını içeren gerekçeli kararı, iptali istenen yasa kuralı itirazda dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri, konu ile ilgili öteki yasama belgeleri ve metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, iptalini istediği kuralın esas bakımından Anayasa ilkeleriyle bağdaşmadığını belirtmekle birlikte, bu kuralın yer aldığı A/7/1975 günlü, 1927 sayılı Kanun tasarısının Cumhuriyet Senatosu görüşmelerinde de içtüzüğe, uzun vadeli plânın yürürlüğe konması ve bütünlüğünün korunması hakkındaki 77 sayılı Kanuna ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırılıklar yapıldığını öne sürmektedir. Anayasa Mahkemesi iptal istemi ile bağlı ise de, ileri sürülen iptal nedenleri ile bağlı değildir. Bu kural 22/4/1962 günlü 44 sayılı Yasanın 28. maddesinde belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi davada aykırılık nedenlerini kendiliğinden araştırmak zorundadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasa Mahkemesinin şimdiye kadar uyguladığı denetim yöntemi izlenerek, itiraz konusu işin önce biçim yönünden esası incelenecektir.

A) 1927 sayılı Kanun Tasarısının Millet Meclisindeki yasama işlemlerinde iptali gerektirecek bir yöntem yanlışlığı bulunmadığından inceleme, Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeler üzerinde sürdürülecektir.

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

1- Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 69. maddesi hükmüne göre kanun tasarı ve teklifleri iki görüşmeye bağlıdır. Bir kez görüşmek için Tasarı hakkında ivedilik kararı alınması gereklidir. Bir Kanun Tasarısı için ancak Hükümet veya ilgili Komisyon ivedilik önerisi verebilir Bundan başka içtüzüğü'nün 46. ve 47. maddeleri uyarınca, önerinin yazılı olarak verilmesi ve Cumhuriyet Senatosunun kabul edeceği esaslı bir nedene dayanması gereklidir, itiraz konusu kuralın yer aldığı Kanun Tasarısı, bu koşullardan hiç biri gerçekleşmeden ivedilikle görüşülmüştür. Çünkü, Tasarı hakkında herhangi bir ivedilik önerisi verilmiş değildir.

3/7/1975 günlü, 72. Birleşimde, gündemin (iki defa görüşülecek işler; B - Birinci Görüşmesi yapılacak işler) bölümünün 3. sırasında yer alan 509 sıra sayılı Deniz İş Kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin Kanun tasarısının öncelikle görüşülmesi için, Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı bir önerge vermiştir. Bu arada sosyal işler komisyonu Başkanı da aynı tasarı için önceliği ve ivediliği kapsayan bir önerge vermiştir. Başkan, Sosyal İşler Komisyonu Başkanının önerisini oya sunmuş bu öneri Genel Kurulca kabul edilmiştir. Bu sırada bir Cumhuriyet Senatosu üyesi 1475 sayılı İş Kanununda değişiklik yapılması hakkındaki 508 sıra sayılı Tasarının daha Önce görüşülmesi gerektiğini öne sürmüş, bu arada 5 Senatörün ayağa kalkarak yoklama istemelerine karşın, Başkan yoklama yapmayarak kimi üyelere söz vermiş, bunlar da 508 sıra sayılı 1475 sayılı İş Kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin Tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesini savunmuşlardır. 508 sıra sayılı Tasarı hakkında yukarıda açıklanan koşullara uygun herhangi bir öneri olmadığı halde bu tasarı ele alınmış, sanki Sosyal İşler Komisyonu Başkanının böyle bir önerisi varmış, veya 509 sıra sayılı Deniz İş Kanunu Hakkındaki Tasarıya ilişkin öncelik ve ivedilik önerisinin 508 sıra sayılı iş içinde geçerliliği söz konusu imiş gibi Başkan tarafından kendiliğinden oylama yapılmış, Tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi ve görüşmelerde sosyal işler komisyonu raporunun esas alınması kabul edilmiştir. Yöntemine uygun işlem yapılmadığını bildiren bir Cumhuriyet Senatosu üyesine de Başkan; "Usulüne göre yapıyoruz..." diyerek oylama sonucunu açıklamıştır. Böylece 1475 sayılı İş Kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin 508 sıra sayılı Tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesine geçilmiştir (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 23, Birleşim 72, Sayfa : 90).

İvedilik, Kanun tasarılarının görüşülmesinde çok önemli bir öğedir. Çünkü, ivedilik kararı verilmesi halinde Tasarı, Cumhuriyet Senatosunda iki kez yerine bir kez görüşülür. Bu kuraldan ayrılma nedenleri İçtüzükte belirtilmiş ve böylece Tasarının bir kez görüşülebilmesi kimi koşullara bağlanmıştır. Bu koşullar gerçekleşmeden bir kez görüşme ile yetinilmesi Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 46., 47., 48., 69. ve 75. maddelerine aykırı olduğu gibi, Meclislerin çalışmalarını, kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürüteceklerini öngören Anayasa'nın 85. maddesi hükmüne de aykırı düşer, itiraz konusu kural böylece Anayasaya aykırı bir biçimde yasalaştığından gösterilen nedenlerle iptal edilmelidir.

2- a) 3/7/1975 günlü, 72. Birleşimde beş Cumhuriyet Senatosu Üyesi ayağa kalkarak çoğunluğun olmadığını öne sürmüşler ve yoklama yapılmasını istemişlerdir. Ancak Başkan söz isteyen kimi üyelere söz vererek görüşmeleri sürdürmüş, yoklama isteyen üyenin itirazı üzerine de : "Efendim, bu muamelelere devam etmek gerçekten mümkün değildir. Ancak, ben o isteminizi geri aldığımız mülâhazası ile" biçiminde karşılık vermiş, sanki yoklama istenmemiş gibi görüşmeleri sürdürerek sosyal işler komisyonu raporunun görüşmelere esas alınmasını oylamış, başka tasarılar hakkındaki oylama sonuçlarını açıklamıştır. Yoklama isteğine ilişkin tartışma sırasında Başkan : "Belki vazgeçmişsinizdir mülâhazası ile işleme devam ettim." diyerek İtirazı karşılamak istemiş, sonunda yoklama yapılmış ve çoğunluğun bulunmadığı anlaşıldığından oturumu kapatmıştır. Yoklama istemi karşısında Başkanın tutumu ve izlediği yol ve yapılan yoklama sonucu, yoklamanın istendiği andan başlayarak Birleşimde yeter sayının bulunmadığını kanıtlamaktadır.

İçtüzüğün 52. maddesinin son fıkrasında : "Oturum esnasında yeter sayı olup olmadığında Başkanlık Divanı tereddüt eder veya üyelerden beşi sözlü veya yazılı olarak yeter sayı olmadığını ileri sürerse yoklama yapılır." denilmektedir. Bu hüküm Anayasa'nın 86. maddesindeki kuralın uygulanmasını sağlayan bir nitelik göstermektedir ve bu nedenle savsaklanması olanaksızdır. Olayda toplantı yeter sayısının Genel Kurulda bulunup bulunmadığı konusunda ciddi bir kuşku vardır. Bu gibi hallerde görüşmeler derhal kesilip Meclis iradesinin oluşmasına yeter sayının varlığı saptanmalıdır. Yöntemince öne sürülen yoklama isteğine karşın Başkanlığın görüşmeleri sürdürmesi içtüzüğe aykırı olduğu kadar Anayasa'ya da ters düşmüştür.

b) Öte yandan Anayasa'nın 86. maddesinde : "Her meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Ve Anayasa'da başkaca hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir." hükmü yer almaktadır. Bu kuraldan çıkan anlam şudur; Üye tamsayısının salt çoğunluğu olmadan yapılan toplantıda meclis iradesinin belirlenmesine olanak yoktur. Böyle bir toplantıda görüşülen ve kabul edilen metinler de Meclis iradesinin ürünü olamaz.

Yukarıda (a) bendinde açıklanan durum karşısında, ivedilik kararının alındığı oturumda, Anayasa'nın 86. maddesinde yazılı toplantı yetersayısının bulunmadığı sonucuna varmak gerekir. Toplantı yetersayısı olmayan oturumda alınan ivedilik kararına dayanılarak Tasarının iki kez yerine bir kez görüşme yoluyla yasalaştırılması içtüzüğe ve Anayasa'nın 86. maddesine aykırıdır. Böyle bir yöntemle sürdürülen görüşme sonunda ortaya çıkan metnin, Yasa Koyucunun serbest iradesini yansıtmadığı için iptali gerekir.

3- Anayasa'nın 129. maddesinde: "İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma plâna bağlanır. Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir. Devlet Plânlama Teşkilâtının kuruluş ve görevleri, plânın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve plânın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel Kanunla düzenlenir." denilmektedir. Maddede sözü geçen özel Kanun 10/6/1962 günlü 77 sayılı olup "Uzun Vadeli Plânın Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun" adı altında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 3. maddesinin üçüncü fıkrasında : "Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Plân Komisyonları, diğer komisyonların rapor ve metinlerinde yürürlükteki uzun vadeli plâna aykırı buldukları hususları belirtir ve metni uzun vadeli plâna uygun şekle sokarlar. Bu takdirde Genel Kuruldaki görüşmelerde esas, Plân Komisyonunun raporudur." hükmü yer almaktadır. Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünün 19. maddesinde de Plân Komisyonunun çalışma alanı gösterilmiştir. Kanun Tasarı ve Teklifleri uzun vadeli plânla ilgili oldukları takdirde veya Hükümetin ya da Genel Kurulun gerekli bulması halinde en son olarak Plân Komisyonunda incelenir. Plân Komisyonu, önceki komisyonların rapor ve metinlerinde yürürlükteki uzun vadeli plâna aykırı bulunduğu hususları belirtir ve metni uzun vadeli plâna uygun biçime sokar. Bu takdirde Genel Kuruldaki görüşmelerde esas, Plân Komisyonunun raporudur.

Görülüyor ki 77 sayılı Kanunda ve İçtüzüğün 19. maddesinde açıklanan yöntemler ve önlemler, Anayasa'nın 129. maddesinde öngörülen Kalkınma Plânlarına ilişkin ilkenin gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır. Uzun vadeli plânın bütünlüğünü koruyacak yöntem ve önlemlerin bu açıdan değerlendirilmesi gerekir. Plân Komisyonu Raporunun görüşmelerde esas alınması bu nedenle Anayasal bir zorunluğa dayanmaktadır.

Olayda Bütçe ve Plân Komisyonu Raporu yerine Sosyal İşler Komisyonunun Raporunun görüşmelere esas alınması yolundaki karar, toplantı yeter sayısı bulunmayan bir oturumda alınmış olması ve bu nedenle geçersiz bulunması bir yana, yukarıda açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 129. maddesine de aykırıdır. Bu konuda yapılan usul yanlışlığı, itiraz konusu kuralın iptalini gerektirecek ölçüde ve ağırlıkta bulunmuştur.

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

1475 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin 508 sıra sayılı Tasarı önce Sosyal İşler Komisyonunda görüőülmüş, bu komisyonca Başkanlığın havalesine uyularak Bütçe ve Plân Komisyonuna gönderilmiştir. Bütçe ve Plân Komisyonu Raporunda, itiraz konusu kural eleştirilmiş ve "Kanunun yürürlük tarihi için öngörülen 1/2/1974 tarihinin, Kanunun uygulanması yönünden herhangi bir hukukî ve geçerli neden sonucu olmadığı tesbit edilmiş ve yine Raporumuzun giriş kısmında arz edilen ve ancak yüksek rakamlarla ifade edilen ödemelerin yurt ekonomisi bakımından herhangi bir verimli sonuca sebep teşkil edemeyeceği düşüncesi ile işbu kanunun yürürlük tarihinin, yayımı tarihi olarak tespitinde yarar mütalâa edilerek madde bu yolda deęiőtirilmiştir." denilmek suretiyle konunun uzun vadeli plânla ilişkisine ve yurt ekonomisindeki etkisine değinilmiştir. Durum böyle olunca, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulundaki görüşmelerde Bütçe ve Plân Komisyonu raporunun esas alınması, 77 sayılı Kanunun 3/3. ve İçtüzüğün 19. maddeleri gereğinden olduğu halde, bu yöntemin uygulanmamış olması, dolayısıyla Anayasa'nın 129. maddesine bir aykırılık oluşturmaktadır. İtiraz konusu kural bu nedenle de iptal edilmelidir.

4- Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler bittikten ve maddelerin görüşülmesine geçilip birinci madde okunduktan sonra Başkan : "Sayın üyeler, daha önce Yüce Heyetinizin kabul etmiş olduğu önergede belirtildiği gibi, ancak üzerinde deęiőtirge Önergesi verilmiş bulunan maddelerin müzakeresi yapılacaktır." demiş ve itiraz konusu kuralı içeren 8. madde, üzerinde daha önce değişiklik önergesi verilmiş bulunmadığından yalnız okunarak oylanmış ve kabul edilmiştir. (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 23, Birleşim 73, Sayfa:126, 147).

Oysa 1475 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin 508 sıra sayılı tasan hakkında Başkanın öne sürdüğü gibi bir önerge verilmiş değildir. Her ne kadar 72. Birleşim sırasında 509 sıra sayılı Deniz İş Kanununda değişiklik yapılmasını öngören tasarının görüşülmesine başlanırken Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı tarafından görüşmelerin, ancak üzerinde değişiklik önergesi verilen maddelere inhisar ettirilmesi" yolunda bir önerge verilmiş ise de, bu önerge oylanmadığı gibi, oylanıp kabul edilmeyen bu önergenin 508 sıra sayılı 1475 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin Tasarıyı da kapsadığı ileri sürülemez. Aslında 72. Birleşimin bu konuların görüőüldüęü oturumunda toplantı yeter sayısı bile saptanamamıştır. Hal böyle olunca, itiraz konusu kuralı içeren 8. maddenin görüşmesiz kabulü İçtüzüğe ve dolayısıyla Anayasa'ya. aykırıdır.

Başkan tarafından öne sürüldüğü gibi, "görüşmelerin, ancak üzerinde değişiklik önergesi verilen maddelere inhisar ettirilmesi" biçiminde bir önergenin varlığı ve kabul edilmiş olması bir varsayım olarak düşünülse bile, bu önerge doğrultusunda davranılmış olması, Anayasa'nın 92. maddesinin koyduğu görüşme ilkesi ile bağdaşmaz. Bu konu Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında yeterince açıklanmış olduğundan aynı gerekçelerin burada yinelenmesine gerek görülmemiştir. (Örneğin, 6/5/1975 günlü, 35/126 sayılı karar, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Cilt : 13, Sayfa : 483, 19/10/1976 günlü, 42/48 sayılı karar, Resmî Gazete : 10/5/1977, sayı : 15933).

Özetlenecek olursa, Tasarının 8. maddesinde yer alan kural İçtüzük hükümlerine, Anayasa'nın 85., 86., 92. ve 129. maddelerine aykırı biçimde yasalaşmıştır. Bu biçim aykırılıkları Yasa Koyucunun iradesinin serbestçe oluşmasını engellediğinden 4/7/1975 günlü, 1927 sayılı Kanunun 8. maddesindeki itiraz konusu hükmün (.....nun 1. maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri...) bölümünün iptali gerekir.

Kararın (A) bölümünün 1, 2 ve 4 sayılı bentlerinde açıklanan görüşlere Halit ZARBUN ve Nihat O. AKÇAKAYALIOğLU, 3 sayılı bendinde belirtilen görüşlere de Halit ZARBUN, Ahmet SALİH ÇEBİ ve Nihat O. AKÇAKAYALIOğLU katılmamışlardır.

B) (A) bendinde açıklanan nedenlerle itiraz konusu hükmün biçim yönünden iptaline karar verilmiş bulunmasına göre, esas hakkında inceleme yapılmasına ve bu konuda bir karar verilmesine yer kalmamıştır. Anayasa Mahkemesinin 15/2/1977 günlü, E: 1976/50, K: 1977/13 sayılı kararında bu konuda ayrıntılı gerekçeler gösterilmiş olduğundan bunların burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Ziya Önel, Abdullah Üner ve Ahmet Erdoğan bu görüşe katılmamışlardır.

C) Anayasa'nın 152. maddesinin ikinci fıkrasıyla 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrasında; gereken hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün Anayasa Mahkemesince ayrıca belirtilebileceği ve aynı kanunun 50. maddesinin dördüncü fıkrasında da, iptal kararı verilmesiyle meydana gelecek boşluğun, Kamu düzenini tehdit edici nitelikte görülmesi halinde, üçüncü fıkra hükmünün uygulanması gerekeceği belirtilmiştir.

4/7/1975 günlü 1927 sayılı Kanunun 8. maddesinde yer alan itiraz konusu hükmün biçim yönünden iptaline karar verilmiştir. Bu kararın Kamu düzenini bozacak ağırlıkta bir boşluğu oluşturmadığı açıktır. Bu nedenle iptal kararının yürürlüğe gireceği günün ayrıca belirtilmesine gerek yoktur.

Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Hasan Gürsel ve Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

VI. SONUÇ:

A- 4/7/1975 günlü, 1927 sayılı Kanuna ilişkin tasarının, Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesinde :

1- Verilmiş bir ivedilik önergesi yokken ivedilikle görüşme kararı alınması,

2- a) İhtüzük hükümlerine uygun olarak öne sürülen yoklama istemi üzerine yeter sayı bulunup bulunmadığını belirlemek için yoklama yaptırılmamış olması,

b) İvedilik konusundaki oylamanın hemen arkasından yapılan yoklamada çoğunluğun bulunmadığının saptanması karşısında, ivedilik kararının oylanması sırasında da çoğunluğun bulunmadığının anlaşılması,

3- Plân Komisyonu raporu yerine, görüşmelerde Sosyal İşler Komisyonu raporunun esas tutulmuş olması,

4- İtiraz konusu 8. madde üzerinde görüşme açılmamış bulunması, gibi Anayasa ve içtüzük kurallarına aykırı tutum ve davranışlar sonunda yasalaşması nedeniyle; 4/7/1975 günlü, 1927 sayılı Kanunun 8. maddesi hükmünün "...nun 1. maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline (1), (2) ve (4) sayılı bentlerde Halit Zerbun ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun, (3) sayılı bentte Halit Zerbun, Ahmet Salih Çebi ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

B- İtiraz konusu kural yukarıda (A) bölümünde açıklanan nedenlerle biçim yönünden iptal edilmiş olduğuna göre, esas hakkında incelemenin sürdürülmesine yer kalmadığına Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Erdoğan'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

C- Anayasa'nın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasına göre iptal kararının yürürlüğe gireceği günün ayrıca belirtilmesine yer olmadığına Abdullah Üner., Ahmet Koçak Hasan Gürsel ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla;

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

19/4/1977 gününde karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Mahkememizin Esas: 1976/42, Karar: 1977/46 sayılı kararında, sayın Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun yazdığı karşıoy yazısında belirtilen nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Halit Zarbun

KARŞIOY YAZISI

4/7/1975 günlü, 1927 sayılı Yasanın 8. maddesi hükmünün "....." nun birinci maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri....." bölümünün biçim yönünden iptal edilmiş bulunduğuna göre, esas hakkında incelemenin sürdürülmesine yer kalmadığına ilişkin kararda yerindelik olmadığı kanısındayız.

Biçim yönünden verilen iptal kararlarından sonra davanın öz bakımından, başka deyimle esas yönünden, incelenemeyeceği sonucuna dayanan, düşüncenin gerekçesi şudur. Biçim yönünden iptal edilmiş bir hüküm, artık hukuk düzeninden çıkmış, yasal etkisini yitirmiş bulunmaktadır. Böylece var olmayan, yürürlükten çıkmış olan bir yargının artık Anayasa'ya uygunluğu denetiminden söz edilemez. Bu görüş, ilk bakışta yerindeliği olan bir düşünce etkisi yapabilir. Ne var ki, itiraz ve iptal davalarında bir yasal kuralın biçim yönünden aykırılığı yanında esas bakımından da aykırılığının söz konusu olduğu ve bir sav olarak ileri sürüldüğü durumlarda, aşağıda açıklanan konuların gözönünde tutulması ve kararın bu ilke ve kavramlara dayalı bulunması zorunludur.

1- İptal nedenlerinin ayrı ayrı incelenmesi ve karara bağlanması:

Bir yasa kuralının Anayasa'ya uygunluğu denetimi için birden çok neden ileri sürülmüş olabilir. Tersine olarak aykırılık nedeni tek olarakta gösterilebilir. Bu nedenler, Anayasa Mahkemesine iptal davası açmaya yetkili kılınanlarca birer birer gösterilir. Yüksek Mahkemece yapılacak denetim, ileri sürülen istemle bağlı olmanın zorunluğu dolayısıyla ister biçim ister öz bakımından olsun her türlü nedenin incelenmesi ve karara bağlanmasını içerir. 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Yasanın 28. maddesi denetimde, istemle bağlılık ilkesini, 27. maddesinde de "uygulanacak yasa kuralları" koşulunu temel kurallar olarak saptamıştır. Dava ya da itiraz yolu ile gelen iptal istemlerinde ileri sürülen nedenlerin denetim bakımından incelenmesi ve Anayasa'ya aykırılık savlarının her biri için ayrı karar verilmesi temel kuraldır. Yüce Mahkeme istemle bağlı olduğuna göre denetimi biçim ve öz bölümlerine ayırıp biçimden karar vermesi ve öz yönünden denetimi yapmaması ve esasla ilgili bir karar vermemesi düşünülemez.

2- Denetimin kapsamı:

Temsilciler Meclisi Anayasa yarkurulu raporunda, Anayasa Mahkemesinin görevi üzerinde önemle durulmuştur. Anayasa'mızın temel ilkelerinden birisi de, özgürlüklere, haklara yönelen saldırıları, doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan genel kısıtlamaları tümüyle önlemektir. Yasama organının da Anayasa'nın koyduğu bu ilkeyi, çıkardığı yasalarla çiğnemesi yasaklanmıştır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin denetim görevi başlar. Özgürlüklerin ve hakların düzenleyicisi olan yasama gücünün görevini yaparken özgürlüklerin, hakların özünü tehlikeye düşürmemesi gerekir. Yasama gücü, özgürlüklerin ve hakların özüne dokunmama sınırından öteye artık işlemez. Yasama organının bu sınırı aşıp aşmadığı denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Temsilciler Meclisi Anayasa yarkurulunca hazırlanıp adı geçen Meclisçe de benimsenen bu görüş, öğretide ve Anayasa Mahkemesinin 8/4/1963 gün ve Esas: 1963/16, Karar: 1963/85 sayılı kararında açık olarak yer almış ve Türk Anayasa Hukukunda hiç bir duraksamaya yer vermeyecek biçimde belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesinin denetim görevinin kaynağı buradan başlar.

Yüksek Mahkemenin görevi, Anayasa'nın 147. maddesinde, yasaların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasa'ya, Anayasa değişikliklerinin de Anayasa'da gösterilen biçim koşullarına uygunluğunu denetlemektir. Yasaların, T.B.M. Meclisi İçtüzüklerinin Anayasa'ya uygunluk denetimi, bir bütün olarak, biçim ve esas yönlerinden hepsinin bir arada yapılacağı kapsam ve kavramındadır. Bir yasa yargısı, biçim yönünden iptal edildiği gerekçesiyle esasla ilgili

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

denetimden vazgeçilemez. Gerek Anayasa'mızın 1488 sayılı Yasa ile değişik 147., gerek 22/4/1962 gün ve 44 sayılı Yasanın 20. maddelerinde belirlenen denetim görevinin kapsamı budur.

3- Biçim denetimi sonucu verilen iptal kararının öz yönünden denetim yolunu kapamayacağı:

Biçim yönünden yapılan denetim, iptal kararı ile sonuçlanmışsa, artık ayrıca esas yönünden denetim yapılamıyacağı görüşü, iptal kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı gün ilgili yasa yargısı yürürlükten kalktığına göre yürürlükte olmayan bir yargının ayrıca öz yönünden denetilmeyeceği gerekçesine dayandırılmak istenmektedir. Oysa, biçim yönünden denetim yapılırken, esas yönünden de yapılacaktır. Anayasa Mahkemesinin kararlarını ve kesinlik ve yürürlük ilkelerini belirleyen Anayasa'nın 152. maddesinde: (Anayasa Mahkemesi kararları kesindir. Kararlar, gerekçesi yazılmadan açıklanamaz) denildikten sonra bu maddenin 2. fıkrasında (...iptaline karar verilen kanun veya İçtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri, gerekçeli kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar...) kuralı konmuştur. Bu Anayasa yargısı da açıkça saptamaktadır ki. Resmî Gazete'de yayımlanmayan ve görüşme sonucu oylanarak biçimsel yönden verilmiş iptal kararı, Resmî Gazete'de gerekçesi yazılmışta öylece açıklanmış bir karar niteliğinde ve kesin değildir. Daha hukuk düzeninde etkisini yapacak bir evreye ulaşmamıştır. Biçimsel yönden verilmiş karara karşın, koşulları yerine gelmediği için, iptali istenen ve isteme uygun olarak verilen karar konusu yasa kuralı daha yürürlükte. Öyle olunca biçim yönünden iptal edilmesi nedeniyle ortada bir yasa kuralının esas, öz yönünden denetime bağlı tutulamıyacağı görüşünün yanlışlığı işte buradadır. Biçim yönünden o oturumda verilen iptal kararına karşın, denetlenen yasa yargısı daha yürürlükte ve öz yönünden denetim sürdürülmelidir.

Bu nedenlerle itiraz konusu kural (biçim yönünden iptal edilmiş bulunduğu göre, esas hakkında incelemenin sürdürülmesine yer kalmadığına) yolunda verilen karara karşıyız.

Üye
Ziya Önel

Üye
Ahmet Erdoğan

KARŞIOY GEREKÇESİ

İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair 1927 sayılı Kanunun 8. maddesinin; işçilerin kıdem tazminatları ile ilgili "bu Kanunun 1. maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere... yürürlüğe girer" hükmünün iptali hakkındaki kararın bazı bölümlerine katılmadığının nedenleri aşağıdadır:

1- İş Kanununun bazı maddelerini değiştiren 4/7/1975 günlü, ve 1927 sayılı Kanunla işçilerin kıdem tazminatları 15 günlük ücretten 30 günlük ücrete çıkartılmış ve bu hüküm 1/2/1974 tarihinden geçerli sayılmıştır.

İstanbul 10. İş Mahkemesince, bu hükmün gerek biçim ve gerek esas yönlerinden Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmuş ve Anayasa Mahkemesince de bu hükmün tasarının Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında içtüzüğün

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

bazı şekil kurallarına aykırı hareket edilmesinden dolayı iptaline, esas yönünden incelemenin sürdürülmesine yer olmadığına ve iptal kararının yürürlüğe gireceği günün ayrıca belirtilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi; Anayasada verilen diğer görevler dışında kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ve meclislerin içtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli kılınmıştır. (Anayasa Madde 147) Anayasada meclislerin içtüzükleri hakkında sadece 85. maddenin birinci fıkrasında "Türkiye Büyük Millet Meclisi ve meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzük hükümlerine göre yürütürler." hükmü konulmuş bunun dışında Anayasada içtüzüklerle ilgili başka bir hüküm mevcut bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesince, anılan 85. maddenin birinci fıkrasına dayanılarak, kanun teklif ve tasarılarının meclislerde görüşülmesi sırasında içtüzük hükümlerine uyulup uyulmadığının da inceleneceği ve içtüzüklerin şekil kurallarına riayetsizliğin kanunun geçerliliğini etkileyecek ve meclislerin iradelerini zedeleyecek derecede önemli ve ağır boyutlara ulaştığı takdirde bunun iptal nedeni olacağı kararlaştırılmıştır. O halde kanunların Anayasa'ya uygunluğunun incelenmesi sırasında Anayasa'nın özüne ve Anayasa'da yazılı temel kurallara öncelik verilmesi, bu arada içtüzüklerin şekil kurallarına riayetsizlik kanunun geçerliliğini etkileyecek ve meclislerin iradelerini zedeleyecek kadar ağır olduğu takdirde bunların da dikkate alınması gerekmektedir.

İçtüzüklerdeki bir şekil kuralına riayetsizliğin kanunun iptalini gerektirdiği sonucuna varılmış olması halinde incelemenin bu noktada kesilerek kanunun Anayasa'nın özüne ve sözüne uygun olup olmadığına denetim dışında bırakılmasının her şeyden önce Anayasa'nın 147. maddesinin sözüne ve amacına uygun düşmediği kanısındayız. Kaldığı bir kanun hükmünün, İçtüzüğün bir şekil kuralına uyulmadığı nedeniyle iptaline karar verilmekle yetinilmeyip esas Anayasa'ya uygunluk denetiminden de geçirilmesinin sayısız yararları olduğu bir gerçektir. Bilindiği gibi Anayasa'da Devletin ve ülkenin varlığını ilgilendiren ve gelişip ilerlemesini sağlayacak nitelikte çok önemli sosyal, siyasal ve ekonomik temel kurallara yer verilmiştir. Kanunların bu bakımlardan incelenmesine öncelik verilmesi, bu temel ilkelerin hür demokratik rejim içinde gereği gibi benimsenip gelişmesini ve bu kuralların amaçlarına uygun biçimde uygulanmasına özen gösterilmesini sağlayacak ve ayrıca Türk Anayasa Hukukunun gelişmesine de yardımcı olacaktır.

İnceleme sırasında İçtüzüğün bir şekil kuralına riayet edilmediğinin anlaşılmış olması, o kanunun Anayasa'nın öteki esas kuralları açısından incelenmesini önleyemeyeceği kuşkusuzdur.

Bu nedenler dikkate alınarak, itiraz konusu hükmün Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün bazı şekil kurallarına riayet edilmemesi dolayısıyla iptaline karar verilmesi ile yetinilmeyip Anayasa'nın özüne ve sözüne uygun olup olmadığı yönünden de incelemeye tabi tutulması ve yerel mahkemece ağırlık verilen esas Anayasa'ya aykırılık itirazının yanıtı bırakılmaması gerekirdi.

2- İşçilerin kıdem tazminatlarına ilişkin itiraz konusu hüküm yalnız biçim yönünden iptal edilmiş, Anayasa'nın özüne ve sözüne uygun olup olmadığı konusu ele alınmamış ve esasla ilgili bir karar verilmemiştir. Kanun tasarisının Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında riayet edilmeyen şekil kuralının ise düzeltilmesi daima olanak içindedir. Bu da yasama organının yetkilerindedir. Yasama organının bu yetkisini kullanabilmesi de iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren yürürlüğe girmesi için bir süre verilmesine bağlıdır. Böyle bir süre verilmemesi, işçilerin kıdem tazminatları ile ilgili haklarının bir şekil meselesi yüzünden ödenmemesi sonucunu doğurmaktadır. Süre verilmesi için iptal kararı dolayısıyla kanunda bir boşluk meydana gelmesine de gerek yoktur. Anayasa'nın 152. maddesinde, gereken hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihin kararlaştırılabileceği belirtilmiştir. Yukarıda yazılı nedenler ise böyle bir sürenin verilmesini gerekli kılmaktadır.

3- Yukarıda yazılı nedenlerden dolayı iptal kararının bu bölümlerine katılmıyorum.

Üye

Abdullah Üner

KARŞIOY YAZISI

4/7/1975 tarihli, 1927 sayılı Kanunun 1. maddesiyle 1475 sayılı İş Kanununun 14. maddesinde yapılan değişiklik ile; işçilerin hizmet akitlerinin fesh edilmesi veya ölümleri sebebiyle son bulması hallerinde kendilerine işe başlama tarihinden itibaren hizmet aktinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence (eskiden olduğu gibi 15 günlük değil) 30 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenmesi sağlanmıştır.

1927 sayılı Kanunun 8. maddesi ile de, bu yeni kıdem tazminatına ilişkin birinci maddesi hükmünün 1/2/1974 tarihinden geçerli olacağı öngörülmüştür. Kanun koyucu böylece, 1/2/1974 tarihinde işçi olanlara da bu yeni tazminat hakkından yararlanabilmeleri olanağını sağlamak istemiş ve çeşitli iş kollarında çalışan bir kısım işçilerde kuşkusuz bu olanaktan yararlanmışlardır.

Öte yandan, 8. maddede yer alan "bu kanunun 1 inci maddesi 1/2/ 1974 tarihinden geçerli olmak üzere..." tarzındaki hüküm, tasarının Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında içtüzüğün biçim kurallarına uyulmamış olması nedeniyle Anayasa Mahkemesince biçim yönünden iptal edilmiştir. İşçilere, 1/2/1974 tarihinden geçerli olarak bu hakkı tanıyan itiraz konusu kanun hükmünün, Anayasa'nın temel ilkeleri açısından bir aykırılık taşıyıp taşımadığı yönü ise ayrıca denetlemeye tabi tutulmamıştır. Başka bir deyimle itiraz konusu hükmün, Anayasa'nın sözüne ve özüne aykırılığı saptanmamıştır,

İşin yukarıda açıklanan niteliklerine göre, Anayasa'nın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen yetkinin kullanılarak iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün de ayrıca kararlaştırılması gerekli görülmüştür.

Üye

Ahmet Koçak

KARŞIOY YAZISI

"1475 sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26. maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında" 4/7/1975 günlü, 1927 sayılı Kanunun 8. maddesinde yer alan "bu kanunun 1. maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere..." biçimindeki hükmün biçim yönünden iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesinin 19/4/1977

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

günlü, Esas : 1976/42, Karar : 1977/46 sayılı kararının "iptal kararının yürürlüğe gireceği günün ayrıca belirtilmesine yer olmadığına" dair olan (C) bölümüne aşağıdaki nedenle katılmadım. Şöyleki:

Gerçekten itiraz konusu hükümle ilgili kanun tasarısının Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında yapılmış bulunan İçtüzük ve dolayısıyla Anayasa ihlalleri hükmün biçim yönünden iptalini gerektirmiş olmakla beraber, iptal edilen bu hükme dayanılarak daha önce birçoklarına yapılmış olan kıdem tazminatı ödemeleri karşısında, iptalle doğacak durum büyük haksızlık ve adaletsizliklere yol açacaktır. Bunun önlenmesi iptal hükmünün bir süre daha yürürlüğünü sağlamak için süre tanınması ve bu suretle doğacak adaletsizlikleri düzeltme imkânının kanun koyucuya sağlanması idi, bu yapılmamıştır.

Üye

Hasan Gürsel

KARŞIOY YAZISI

Davacı 1927 sayılı Kanunla 25/8/1971 günlü, 1475 sayılı Kanunun 14. maddesi değiştirilerek, kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılmış olduğunu ileri sürmüştü, kendisine ödenmemiş olan 15 günlük kıdem tazminatı farkının ödenmesini dava etmiştir. Kıdem tazminatı ile Devletin ilgisi işveren olmasından gelmektedir. Bu itibarla kıdem tazminatının artırılmasına ilişkin yasa değişikliğinin Devletin faaliyetini düzenlemeyi öngören, uzun vadeli plânın şümulünde mütalâası ve bu nedenle de Cumhuriyet Senatosundaki görüşmelerin Bütçe ve Plân Komisyonunun Raporu üzerine yürütülmesi zorunluluğu yoktur. Nitekim tasarı Millet Meclisi Plân Komisyonunda da görüşülmemiştir.

SONUÇ:

Yukarıda açıklanan nedenle görüşmelerin Bütçe ve Plân Komisyonu Raporu üzerinden değil, işin niteliğine uygun olarak, Sosyal İşler Komisyonu Raporu üzerinden yürütülmesi de içtüzüğe, 70 sayılı Kanuna ve Anayasa'nın 129. maddesine aykırı bir yön bulunmadığı düşüncesiyle kararın 3 numaralı bendindeki çoğunluk görüşüne karşıyım.

Üye

Ahmet Salih Çebi

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı:1976/42
Karar Sayısı:1977/46

a) C. Senatosunda, görüşmelere, yeter sayı ile oluşan çoğunlukça başlandığına ve doğal olanın da görüşmelerin yeter sayıda üye ile sürdürülmesi olduğuna göre, buna ters düşen durumun, varsayımlarla değil, somut delillerle ortaya konması gerekir.

b) Mahkememiz sayın çoğunlukça yöntem bozukluğu olarak belirlenen aksaklıklar, C. Senatosu sayın üyelerinin düşünce ve kararlarını açıklamalarını güçleştirip aksatacak ve sayın çoğunluğumuzun kabulleri gibi "Yasa koyucunun iradesinin serbestçe oluşmasını engellediğinden" söz edilebilecek nitelikte değildir.

c) Sayın çoğunluk, varlığını kabul ettikleri biçimsel aksaklıkların giderilmesine fırsat vermek üzere, iptal kararının yürürlüğünün bir ileri tarihe bırakılması önerisini "ortaya kamu düzenini tehdit edici boşluk çıkmadığı" gerekçesiyle reddetmiş ve bunu yaparken, Anayasa'nın 152. ve 44 sayılı Kanununun 50. maddesi hükümlerine uyduklarını bildirmişlerdir.

Anayasa'nın 152. maddesi iptal hükmü yürürlüğünün geri bırakılmasına belirli bir neden göstermemiş bu uygulama için "gereken haller" in saptanmasını Anayasa Mahkemesine bırakmış ve bu hallerin nicelik ve niteliğini belirleyip göstermekten kaçınmıştır. 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrası da böyle yapmıştır.

44 sayılı Kanununun 50. maddesinin, sayın çoğunlukça dayanılan dördüncü fıkrası ise, bir önceki fıkranın ve Anayasa'nın 152. maddesinin sözünü ettiği "gereken haller" den yalnız bir "özel durum" belirlemiştir. Bu belirleyiş, bir sınırlama ve kısıtlama değildir.

Bir an için, 44 sayılı Kanununun 50. maddesi dördüncü fıkra hükmü, sayın çoğunluğun kabulleri gibi değerlendirilse dahi o değerlendirme doğrultusunda bir uygulamaya gidilmesi olanaksızdır.

Çünkü;

Anayasa'nın 147. maddesi hükmüne göre, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri, Anayasa'nın yollamadığı bir kanun hükmü ile sınırlandırılmaz. Anayasa, 148. maddesi ile yalnızca, Mahkemenin "kuruluşu ve yargılama usulleri" ile ilgili bir kanun çıkarılmasına izin vermiştir. Sayın çoğunluğun dayandığı 44 sayılı Kanununun 50. maddesi 4. fıkra hükmü kuralı ise, bu izin alanına giren nitelikte değildir.

SONUÇ:

Mahkememiz sayın çoğunluk oylarına katılmayışım nedenleri bunlardır.

Üye

Nihat O.
Akçakayalıoğlu